

CYNGOR SIR YNYS MÔN

PWYLLGOR:	PWYLLGOR ARCHWILIO
DYDDIAD:	25 GORFFENNAF 2011
TEITL YR ADRODDIAD:	MESUR LLYWODRAETH LEOL A CHYFETHOL AELODAU LLEYG
PWRPAS YR ADRODDIAD:	CYMRYD CAMAU PELLACH I WEITHREDU O FLAEN Y DDEDDF
ADRODDIAD GAN:	CYFARWYDDWR CORFFORAETHOL (CYLLID)
GWEITHREDIAD :	ARGYMELL NEWIDIADAU I'R CYFANSODDIAD A CHYCHWYN Y DREFN PENODI

Yn dilyn y drafodaeth yn y Pwyllgor ym mis Mawrth, mae'r adroddiad hwn yn sôn am y newidiadau sy'n angenrheidiol i weithredu'r newidiadau sy'n ofynnol dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 ac yn arbennig felly, i gychwyn y broses o gyfethol aelodau lleyg. Mae'r disgwyliad yn parhau mai o Mai 2012 fydd y Mesur yn weithredol, ond mae'r adroddiad yn seiliedig ar anelu i weithredu o flaen hynny.

1. NEWIDIADAU CYFANSODDIADOL ANGENRHEIDIOL

Yn Atodiad 1, amlinellir y newidiadau sy'n angenrheidiol i gylch gorchwyl y Pwyllgor hwn i gydymffurfio gyda'r Mesur, ynghyd â mân-newidiadau eraill. Bydd angen cyflwyno hwn i'r Bwrdd Comisiynwyr iddynt wneud argymhellion i'r Cyngor ac unwaith y bydd y Cyngor wedi cytuno ar newidiadau, bydd angen caniatâd y Gweinidog.

Mae un newid sylweddol o bosib yn ymwneud â chymeradwyo'r Datganiad Cyfrifon, dyletswydd a fydd, fe ragwelir, yn trosglwyddo i'r Cyngor llawn. Rai blynyddoedd yn ôl, dim ond y Cyngor llawn fedrai gymeradwyo'r cyfrifon ond wrth i'r dyddiadau cau statudol i'w cymeradwyo fynd yn dynnach, cyflwynwyd rhywfaint o hyblygrwydd yn y Ddeddfwriaeth i ganiatáu dirprwyo'r swyddogaeth i'r Pwyllgor Archwilio. Dyma a wnaed yn yr Awdurdod hwn; yn ôl y Cyfansoddiad presennol, y Pwyllgor Archwilio sy'n gwneud hyn. Pery'r hyblygrwydd statudol, ond yn y canllawiau drafft rhagarweiniol, ymddengys mai'r drefn sy'n cael ei ffafrio yn awr yw i'r Cyngor llawn ei gymeradwyo. Yn y drafft yn Atodiad 1, rhagwelir mai'r Pwyllgor Archwilio fydd yn sgriwneiddio'r Datganiad Cyfrifon ac yna'n ei gyflwyno i'r Cyngor llawn i'w gymeradwyo'n ffurfiol. Bydd hyn yn cyflwyno cam newydd yn y broses gymeradwyo a bydd angen alinio calendr y Cyngor gyda'r amserlen cyfrifon h.y. bydd angen trefnu'r cyfarfod chwarterol mor agos ag sy'n bosibl cyn 30 Medi mewn unrhyw flwyddyn. Oherwydd nad yw hyn yn ymarferol ar gyfer 2011, argymhellir y dylai'r newid hwn ddod i rym yn 2012.

Hefyd, rmae angen penderfynu pwy yn union fydd yn penodi'r aelodau cyfetholedig. Yn ôl y Mesur, mae'n ddyletswydd ar yr awdurdod yn ei gyfanrwydd ond gellir dirprwyo'r awdurdod. Y ffordd symlaf o wneud hyn fyddai i'r Cynghorwyr hynny sy'n aelodau o'r Pwyllgor Archwilio ei hun benodi ac mae'r drafft yn 3.4.8.3.2 yn adlewyrchu hyn. Oherwydd nad yw hyn yn glir yn y Mesur, byddai angen i'r Cyngor llawn gadarnhau hyn yn benodol cyn penodi.

Yn y cyfarfod diwethaf o'r Pwyllgor, roedd yr aelodau o'r farn na ddylid rhoddi cydnabyddiaeth ariannol i aelodau cyfetholedig (ac eithrio costau teithio a chynhaliaeth arferol). Y Cyngor llawn, fel rhan o'r cynllun lwfansau, sydd â chyfrifoldeb ffurfiol am hyn, yr un modd a chydag aelodau cyfetholedig eraill, felly, bydd angen cyfeirio'r argymhelliad yma i'r Cyngor hefyd

2. Y DREFN AR GYFER PENODI AELODAU CYFETHOLEDIG

Yn ei gyfarfod diwethaf, cytunodd y Pwyllgor y dylid cael dau aelod cyfetholedig ac anelu am gydbwysedd o sgiliau – y naill gyda chefnidir cyfrifeg, y llall gyda chefnidir rheoli risg / archwilio / rheoleiddiol.

Yn ddelfrydol, rydym angen cyfnod gwasanaeth sy'n gorgyffwrdd - h.y. dau aelod, y ddau i wasanaethu am bedair blynedd ond bod dwy flynedd o fwllch rhwng penodi bob un. Ar adeg penodi am y tro cyntaf felly, dylid penodi un am bedair blynedd a'r llall am ddwy flynedd. Mae a fydd hynny'n bosibl ai peidio yn dibynnu ar yr ymgeiswyr a fydd ar gael i'w penodi ac efallai y byddai'n well gadael hyn hyd oni fydd y ceisiadau wedi dod i law. Hynny yw, gellir dweud yn yr hysbyseb y gall y penodiad fod am ddwy neu bedair blynedd, gwahodd ymgeiswyr i ddweud pa gyfnod fyddai orau ganddynt ond gadael y penderfyniad terfynol i'r broses benodi ei hun.

Bwriedir dilyn proses debyg i'r broses a ddefnyddir ar gyfer recriwtio aelodau i'r Pwyllgor Safonau. Bydd y disgrifiad swydd a'r fanyleb bersonol yn cael eu llunio a bydd raid eu cymeradwyo gan Gadeirydd ac Is-Gadeirydd y Pwyllgor. Hysbysebir ym mis Medi unwaith y bydd y Cyngor llawn wedi cymeradwyo'r drefn.

Oherwydd mai proses recriwtio ar gyfer swyddogaeth arbenigol ac annibynnol yw hon, ystyrir y dylai'r Pwyllgor, yn ychwanegol at swyddogion yr Awdurdod, gael asesydd allanol i gynghori ar y broses.

Y Pwyllgor yn ei gyfanrwydd fydd yn penodi ond efallai y byddai'n ddoeth cael rhestr fer os oes nifer fawr o ymgeiswyr gan ddibynnu ar ba mor agos y maent yn cwrdd â'r fanyleb bersonol. Gellid dirprwyo hyn i'r Cadeirydd a'r Is-Gadeirydd gyda chynghori yr asesydd allanol.

3. ARGYMHELLION

- (i)** cyflwyno'r newidiadau arfaethedig i'r Cyfansoddiad i'r Bwrdd Comisiynwyr, ac yna i'r Cyngor Sir ac yna i'r Gweinidog ar yr amod bod y trefniadau dirprwyo cyfredol dan 3.4.8.1.1 (xi) yn parhau'n weithredol trwy gydol 2011;
- (ii)** argymhell i'r Cyngor ei fod yn dirprwyo'r gwaith o benodi aelodau lleyg i'r aelodau hynny o'r Pwyllgor Archwilio sy'n gynghorwyr;
- (iii)** cychwyn y broses recriwtio yn y modd a amlinellir yn rhan 2 uchod, gan roddi i Gadeirydd ac Is-Gadeirydd y Pwyllgor yr hawl i weithredu ar y materion hyn rhwng cyfarfodydd o'r Pwyllgor.

